

El cas de Tarajal: desmuntar la impunitat a la Frontera Sud

Marc Serra Solé / @MarcSeSo

17 de setembre de 2013. A les 5:30h, uns 350 subsaharians es dirigeixen fins a la frontera de Ceuta i es llancen al mar per intentar arribar a la platja del Tarajal travessant l'espigó que separa el Marroc d'Espanya. Les Forces de Seguretat marroquines aconseguen dispersar molts dels migrants, però no poden evitar que 91 d'ells arribin a la costa de Ceuta nedant. Els migrants són interceptats per la Guàrdia Civil, que sol·licita la intervenció de Salvament Marítim i Creu Roja, i traslladats al Centre d'Estància Temporal per Immigrants (CETI). No hi ha constància de ferits. Tampoc de morts, ni de desapareguts.

6 de febrer de 2014. A les 5:45h, prop de 200 persones inicien un nou intent d'entrada en grup per l'espigó de Tarajal. En aquesta ocasió, la reacció de la Guàrdia Civil és immediata i estrictament militar. Activa el màxim nivell d'alerta i mobilitzen diverses unitats de l'Institut Armat, inclòs el grup especial d'antiavalots i una de les patrulleres navals. No s'avisava Salvament marítim ni Creu Roja. Quan el grup de migrants s'introdueix a l'aigua, els membres de l'Institut Armat ja els esperen amb el material antiavalot: armes per llançar bales de goma, cascs i pots de fum. El desenllaç és àmpliament conegut. La intervenció policial sembla el pànic entre el grup. Els testimonis supervivents destaquen especialment la sensació de pànic causada pel llançament de pots de fum i l'asfíxia en respirar els gasos lacrimògens des de l'aigua. Les imatges registrades mostren l'ús de bales de goma i el llançament dels pots de fum per part de la guàrdia civil, esperonats pel propi capità de la Companyia de Seguretat de Ceuta, que fusell en mà dispara tres bales de goma per "donar exemple" a la resta d'agents. A les desenes de lesionats que són retornats en calent i entregats a la policia marroquina se sumen fins a 15 cadàvers que van apareixent els dies següents.

El dret penal espanyol exigeix que, pels delictes de resultat, a més de provar l'existència de la conducta il·lícita des del punt de vista objectiu, existeixi una relació causal entre aquesta i el resultat de l'acció o omissió. Posades a disposició del jutjat **les imatges que acrediten l'actuació il·lícita per part dels agents espanyols**, la tasca de la jutgessa instructora hauria de ser relativament senzilla: investigar la relació causal entre la resposta policial i el tràgic resultat. També, identificar els agents que van intervenir, i desvetllar qui va donar l'ordre d'utilitzar material antiavalot contra els migrants indefensos a l'aigua. Davant de l'absència de protocols per utilitzar bales de goma i pots de fum al medi aquàtic, tan sols una ordre clara i explícita podria explicar que els agents decidissin fer-ne un ús inhabitual.

El passat 15 d'octubre, després d'un any i mig d'investigació, **el jutjat número 6 de Ceuta va ordenar l'arxiu provisional de la causa per les morts de Tarajal**. En un auto esfereïdor, la jutgessa considera que "no existeix cap indicatiu que permeti afirmar que els agents imputats van fer un ús inadequat del material antiavalot, màxim quan no existeix un protocol que en reguli la utilització en el medi aquàtic". D'aquesta manera, l'absència de cap tipus de normativa que avaluï l'ús de material antiavalot en el medi aquàtic no és per a la jutgessa un element incriminatori, sinó que justifica l'actuació adequada dels agents. El més preocupant de la resolució judicial és que acaba responsabilitzant els propis migrants del tràgic desenllaç en considerar que "van assumir el risc d'entrar il·legalment en territori espanyol per mar nedant, en una allau, aprofitant la nit, vestint gran quantitat de roba i fent cas omís a les actuacions dissuasòries tant de les forces marroquines com de la Guàrdia Civil".

Investigant la repressió a la Frontera Sud

Com és possible que uns fets tan greus s'arxivin sense ni tan sols arribar a celebrar judici? Quines pressions pot haver rebut la jutgessa en una ciutat amb un ambient tan asfixiant com Ceuta? Quin paper ha jugat la Fiscalia en la instrucció del cas? I el Ministeri de l'Interior? Quins són els mecanismes que permeten que es reproduïxi la impunitat a la Frontera Sud? Què pot fer la ciutadania per evitar que aquests fets es repeteixin?

Aquests són alguns dels interrogants que intenta respondre el projecte **documental que avui presentem l'Observatori DESC en col·laboració amb Metromuster**. Es tracta d'una investigació realitzada durant els darrers mesos, que recull les veus dels principals actors implicats en el cas i reflexiona sobre els límits de la repressió a la Frontera Sud i el cercle d'impunitat en què s'encobreix. Un nou dispositiu en la lluita contra les vulneracions de drets humans en el control fronterer, que se suma a la feina feta per les acusacions populars en marxa i busca mobilitzar la ciutadania davant el risc que fets com aquests quedin impunes.

En els propers dies, les entitats que formem part de les acusacions populars **presentarem un recurs d'apel·lació a l'Audiència Provincial de Cádiz** contra l'arxiu provisional del cas. Davant del blindatge del Ministeri de l'Interior i la inacció de la Fiscalia, tan sols la mobilització ciutadana vehiculada a través de les acusacions populars pot garantir que s'obri de nou la causa i es realitzi una investigació a fons per determinar si hi ha hagut algun tipus de responsabilitat penal en l'actuació de la Guàrdia Civil en els fets.

Una sentència condemnatòria en el cas de Tarajal no només serviria per fer justícia per les morts del 6 de febrer de 2014. Suposaria també denunciar la il·legalitat de la deriva repressiva del Ministeri de l'Interior a la Frontera Sud i llançar un missatge cap a la resta d'Estats membres de la Unió Europea. En un context en què la UE afronta el repte de l'arribada de milers de migrants i refugiats amb un absurd enduriment de la política de control migratori, és **imprescindible posar límits que condicionin el control fronterer a un escrupolós respecte dels drets humans**. Un missatge de prevenció general que afirmi el que hauria de ser obvi: a la frontera, no tot està permès i els drets dels migrants també són enjudiciables.

Marc Serra és jurista i sociòleg i treballa a l'Observatori DESC